

ÅRSAGER TIL STIGENDE DRÆN- OG AFVANDINGSPROBLEMER

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

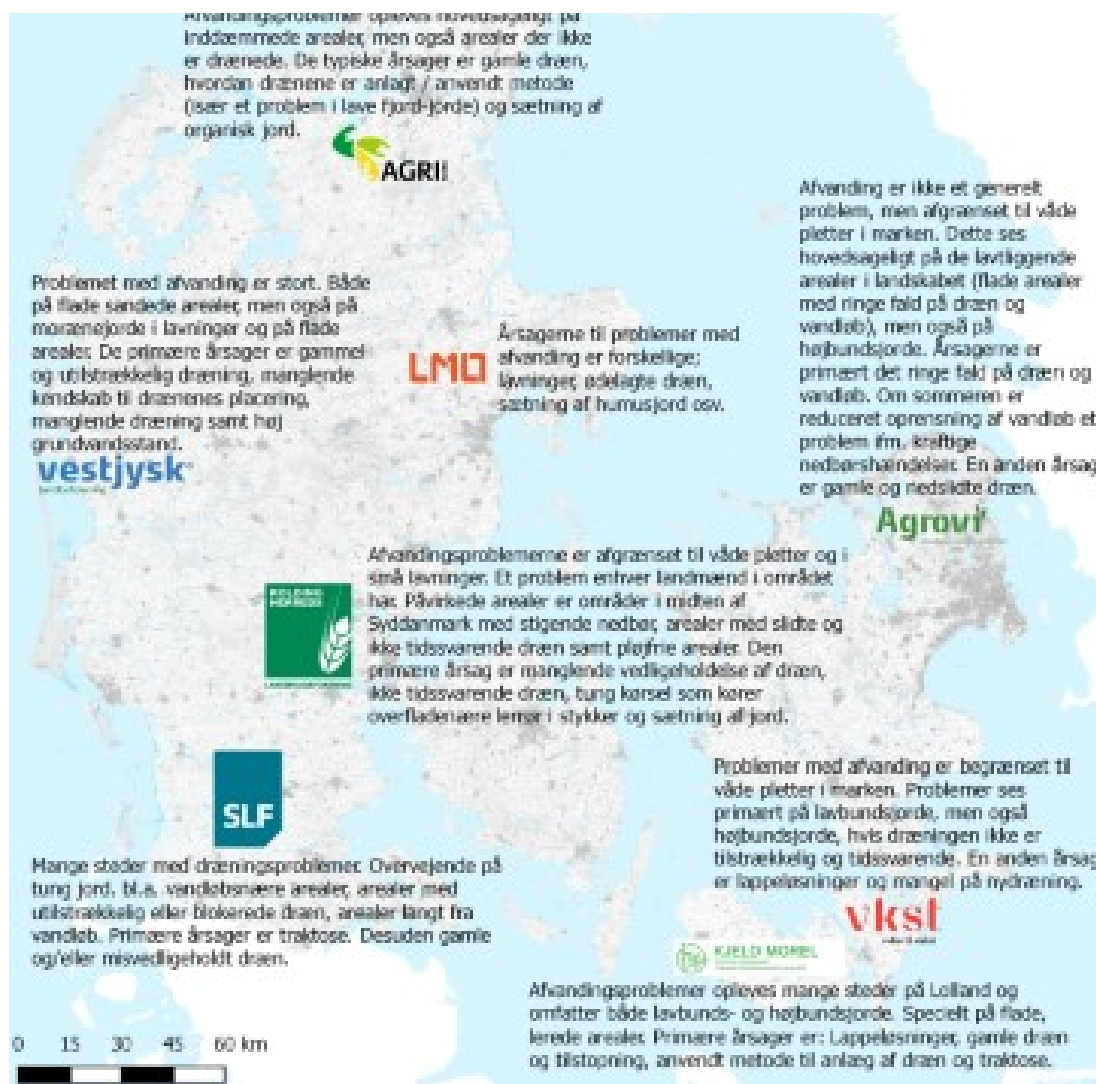
Arealer, der permanent eller lejlighedsvis er vandlidende, stiger. Grundene hertil afhænger af flere faktorer, som er mere eller mindre sammenhængende. F.eks. kan nævnes, øget grundvandsstand pga. stigende nettonedbør, gamle og nedslidte drænsystemer.

I Danmark er landbruget afhængig af en god dræning af markerne for at opnå høje udbytter. Det er derfor problematisk, at flere og flere landmænd oplever en stigning i omfanget af arealer, der permanent eller lejlighedsvis er vandlidende. En rundringning foretaget af SEGES til landbrugsrådgivere og drænentreprenører i forskellige egne af Danmark viste, at især mange landbrugsarealer i den vest-, midt- og sønderjyske del af Danmark samt Lolland har dræn- og afvandingsproblemer. Omfanget af vandlidende landbrugsarealer virker til at være færre på Sjælland, Møn og Falster. Svarene i rundringningen er sammenfattet i figur 1, og der er spurgt til deres opfattelse af hhv.:

- Hvor stort er dræn- og afvandingsproblemet?
- Hvilken type arealer er der oftest problemer på?
- Hvad er de primære årsager til dårlig dræning og afvanding på markerne?

Det gøres opmærksom på, at svarene angiver den generelle, subjektive opfattelse hos de enkelte landbrugsrådgivere og drænentreprenører ift. de områder, som de har kendskab til. Svarene er ikke nødvendigvis fuldt repræsentative for landsdelene.

Figur 1. Oversigt og sammenfatning af rundringning til forskellige landbrugsrådgivere og drænentreprenører i Danmark.

Landbrugsarealerne, der oftest er problemer på, er ifølge rundringningen:

- Lavbundsjorde f.eks. ådale eller inddæmmede arealer
- Højbundsjorde med våde pletter i lavninger
- Flade arealer med høj grundvandsstand
- Vandløbsnære arealer
- Arealer med drænbehov, der enten slet ikke er dræned, eller som har et utilstrækkeligt drænsystem, hvor drænene er placeret forkert, eller er tilstoppede

Grundene til, at der over tid opleves stigende dræn- og afvandingsproblemerne på disse landbrugsarealer, kan være en kombination af flere årsager og sammenspil. Lavbundsjorde sætter sig med tiden. Yderligere er det dokumenteret, at årsnedbøren er steget med 10 – 20%

siden de store dræningsperioder (1860-1900 og 1930-1970) (DMI, 2014; se evt. også LI-artikel "[Store klimaændringer i de seneste 150 år](#)"), uden at fordampningen er steget tilsvarende. Dette har på både lav- og højbundslande medført øget nedsivning til grundvandet og dermed en stigende grundvandsstand.

Hvis dræn er velfungerende, og vandaflodningen er god, er en stigning i nettonedbøren og et øget grundvandsspejl ikke et problem. Problemerne opstår på landbrugsarealer, der ikke er drænede, har utilstrækkelig dræning, samt hvor der findes gamle og nedslidte dræn, som måske er tilstoppede pga. manglende vedligeholdelse.

Den stigende nettonedbør har samtidig bevirket, at den månedlige middel-, maksimums- og minimumsafstrømning i danske vandløb er steget (Larsen et al, 2005). Ved uændret vandføringsevne vil dette samtidig medføre en øget vandstand i vandløbene. Da vandløbene og drænanlæggene er dimensioneret ift. hinanden, vil en vandstandsstigning kunne have en negativ effekt på de vandløbsnære landbrugsarealer (Gertz *et al.*, 2012). Hvis vandløbsvedligeholdelsen over tid samtidig ikke (eller i mindre grad) er opretholdt kan dette også have bevirket, at landmænd oplever en stigning i arealer, hvor der er dræn- og afvandingsproblemer.

Andre årsager, som også er nævnt under rundringningen, til at landbrugsarealerne er vandlidende, er:

• Underdimensionerede drænrør• Ringe fald på dræn og vandløb• Anvendt metode til anlæg af dræn• Lappeløsninger	• Ringe jordstruktur• Dårlig infiltrationsevne• Jordpakning• Øget befæstet areal

Drænenes dimension er som oftest ikke problemet, hvis ellers drænrørene er dimensionerede til at tage 1 l/s/ha. Dette svarer til, at de vil kunne tage 8,6 mm/døgn/ha, hvilket under de fleste situationer vil være tilstrækkeligt. Det kræver dog, at drænrørene er placeret korrekt i forhold til de lokale terræn- og jordbundsforhold.

Faktaboks:

I projektet *Afvanding, klimatilpasning og fremtidens vandløbsregulering*, som er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, har SEGES i 2017 arbejdet på at sikre landmænd højere og mere stabile udbytter på vandlidende jorde. Dette er gjort ved bl.a. at undersøge og afprøve metoder, som kan anvendes til at finde årsagerne til drænings- og afvandingsproblemerne. Desuden er konkrete løsningsmuligheder undersøgt.

KILDER

DMI, 2014. Mere nedbør i Danmark. Danmarks klimacenter rapport 14-06. Faktaark.

Gertz, F., Kolind, S. og Nielsen, J. A., 2012. Landbrugets behov for afvanding og markvanding. Vand & Jord, Vand på landet, 19. årgang nr. 2, s. 49 – 52.

Larsen, S. E., Kronvang, B., Ovesen, N. B., Christensen, O. B., 2005. Afstrømningens udvikling i Danmark. Vand & Jord. 12. årgang nr. 1, s. 8 – 13.